

Egy nemesi birtok új élete Tolna megyében

Festői környezetben, saját készítésű pezsgővel várja a vendégeket a megújult Szent András-kastély Bölcskén

Néhány éve még csupán egy volt a pusztuló hazai műemlékek közül, mára azonban, viszszerelve régi fényét, étellel teli térré vált a bölcskei Szent András-kastély. A magánérőből és uniós pályázati forrásból megújult Tolna megyei kúria tavaly májusban nyitotta meg kapuit, azóta várja a kultúrára, spirituális élményekre vagy akár pezsgőre szomjazó vendégeit. A klasszicista épület pincéjében ugyanis egy pezsgőmanufaktúra is helyet kapott.

■ FICSOR-MAKRAI

A nemzeti kastélyprogram keretében több tucat műemlék újul meg országszerte. Ám a látványos rekonstrukciók sem feledtetik el velünk, hazánkban sok száz kúria és kastély pusztul el csöndesen a műemléki védelem ellenére. A történeti emlékezet szempontjából kevésbé jelentős, alig ismert, lelakott, illetve elhagyott épületeknek vajmi kevés esélyük van rá, hogy a kirkatberuházásokra koncentrálló állami örökségvédelmi rendszerbe kerüljenek. Megmenekülésük egyik – valószínűleg – útja, ha magán-személyek vállalkoznak rá, hogy újra felvirágoztatják az egykor eleven, a helyi közösség életében fontos szerepet betöltő, ám időközben az enyészete lett épületeket. Ehhez azonban a jelentős anyagi ráfordításon és a megvalósítható terveken túl szinte fanatizmusba hajló elszántság, kitartás szükséges. A bölcskei Szent András-kastély esetében mindez együtt volt, ennek köszönhetően az épület hosszú halálkísérlet után tavaly májusra nemcsak régi fényét nyerte vissza, de új funkcióinak hála évszázados terei ismét étellel telhetnek meg.

Bölcske a fővárostól alig egy órány autóra fekszik Tolna megyében, Dunaföldvártól délre. Egykor kelte település állhatott itt, a Nemzeti Múzeumban látható az a római kori sírkő, amelyre 1844-ben a régi templom lebontásakor

A felújított angolparkos kastélyban irodalmi és tangóesteket tartanak majd, és szálláshelyeket is kialakítottak az utazók számára

MAKRAI SONJA FELVÉTELE

bukkantak. A háromezer lelket számláló község külterületén található Szentandráspuszta, itt áll az egykor birtokközpontként működő, sokáig Szakách-kastélyként ismert Szent András-kastély (és ugyancsak itt található a Hanzély-kastély is, amely ma szociális otthonként üzemel).

A klasszicista stílusú kúriát a XIX. század közepén építette a Nagy család. A birtok utolsó tulajdonosa az 1100 katasztrális holdon gazdálkodó Szakách Ernő országgyűlési képviselő, miniszteri tanácsos volt, aki elsősorban méneséről vált híressé. A tanácsos budapesti törzshelyén ismerkedett meg egy pincérfiúval, Molnár Gáborral, a későbbi híres világotazóval, aki akkor még mezőgazdasági pályáról álmódott. Az iskolát elvégezve Szakách felfogadta őt az andráspusztai birtokára intézőnek, a fiú később

innen utazott el Brazíliába. A birtokról, az ottani életéről a Makk és jaguár című önéletrajzi kötetében ír: „Mint valami elvarázsolt kastély – nézek vissza a hatalmas platánokon túli sárga kúriára...”

Az épületre 1949 után a hazai kastélyok elkerülhetetlen sorsa várt: tsz-központot és szükségkaszásokat alakítottak ki benne. Ironikus módon éppen ennek a hasznosításnak köszönhetően kerülte el a teljes pusztulást. A rendszer-váltás után több vállalkozó próbálta újjáéleszteni a kastélyt, sikertelenül. A leromlott állapotú épületre így szinte az utolsó pillanatban talált rá Belasics Edit építész-közgazdász 2009-ben.

– Egy önismereti tréning végén, amikor arra a kérdésre kellett választ adnom, hogy öt év múlva hol és hogyan látom önmagam, megjelent előttem egy sárga kas-

télyépület képe. Kutatni kezdtem a ki tudja honnan felbukkanó kastély után, de nem jártam sikerrel – idézte fel történetének kezdetét Belasics Edit. – A megoldás végül telefonon érkezett: egy építész keresett fel, aki egy kollégámtól értesült róla, hogy éppen kastély után kutatok. Korábban soha nem jártam Bölcskén, de amikor először megpillantottam a dűledező épületet, tudtam, én idetartozom.

Belasics Edit nem sokkal később megvásárolta, majd a magyar állam és az Európai Unió 400 millió forintos támogatásával felújította a kúriát, és a pályázati kiírásnak megfelelően pezsgőpincészetet alakított ki benne. A felújítás a jövő lehetőségei mellett a múlt nyomait is feltárta, a birtok területén ugyanis egy kelte falu maradványaira bukkantak. Az ásatások során kiderült, hogy a mostani ven-

dégház közelében egykor három, lépcsőzetesen elhelyezett épület állhatott, de a feltárások során találtak még korongolt edénytöredékeket, cserépdarabokat, üveg karperecet és őrlőkövet is.

A Szent András-kastély 2015. május 20-án nyitotta meg kapuit. A kétszintes, családias hangulatú villa enteriőrjéért „a Hely” megálmodója, Belasics Edit felel, ő váltogatta össze az épület múltját megidéző antik bútordarabokat. De a Szakách család leszármazottaitól kapott képek, fotók, levelek és más régi tárgyak is a nemesi időszakra emlékeztetnek. Ezeket egészítik ki a XX. századi és modern festők képei a falakon. A főépületben hét kétágyas szobát alakítottak ki, de a két vendégházzal ki egészülve összesen akár ötven vendéget is el tudnak szállásolni. A kúria pincéjében kapott helyet a

pezsgőmanufaktúra, ahol Szentesi József, a 2013-ban a borászok borászatának választott szakember nevéből készül a nemes ital. A kastély mögött egy régi angolparkból hét és fél hektáros parkerdőt alakítottak ki, ahol a vendégeket alkópatak és két tó várja. Ezek partját platán- és szilfák övezik, a park legfőbb ékessége pedig a százötven éves, hatalmas páfrányfenyő, más néven Ginkgo biloba. A kertben kültéri aszaltót építettek, ahol a nyári hónapokban grillezni is lehet. A festői környezetben fekvő bölcskei kúriában biodinamikus gazdálkodást folytatnak, szüregyümölcsfát ültettek, epret, szedret, málnát és saját konyhakertet is létrehozottak, de tartanak kecskéket és kisállatokat is.

A Szent András-kastélyban tavasztól tematikus hétfőekkel, koncertekkel, irodalmi és tangóestekkel várják a Bölcskére érkezőket. Ha tulajdonosok azt szeretnék, ha hosszú távon a birtok valódi márkanév válna: saját pezsgővel, biodinamikus gazdálkodással, kis-kerttel és háziállatokkal. A kertjében álló felszentelt kápolna miatt a birtok esküvői helyszínné is tökéletes. Bár a szakrális tér története egyelőre nem alakul olyan boldogan, mint a kastélyé.

A történetéről azt tudni, hogy a Nagy család az 1860-as években építtette a romantikus stílusú kápolnát a birtokra. A mauzóleumnak szánt épület a történelem viharai dacolva a mai napig áll, a kastéllyal ellentétben azonban nem újulhatott meg, hiszen bár a birtokon található, de a katolikus egyház tulajdonában van, rekonstrukciójához így a klérus engedélyre lenne szükség, ennek hiányában az épület azonban egyre csak halódik, pedig a tulajdonos mindent megtenne azért, hogy a kápolna visszanyerje eredeti állapotát. Remélhetőleg nem tart sokáig az áldatlan állapot, és hamarosan a pusztulóban lévő kápolna méltó társa lesz a megújult Szent András-kastélynak.

Napfény, húsméze és ókori mozaik Cipruson

Ellepték a britek és az oroszok a nyári hónapokon kívül is turistaparadicsomnak számító szigetországot

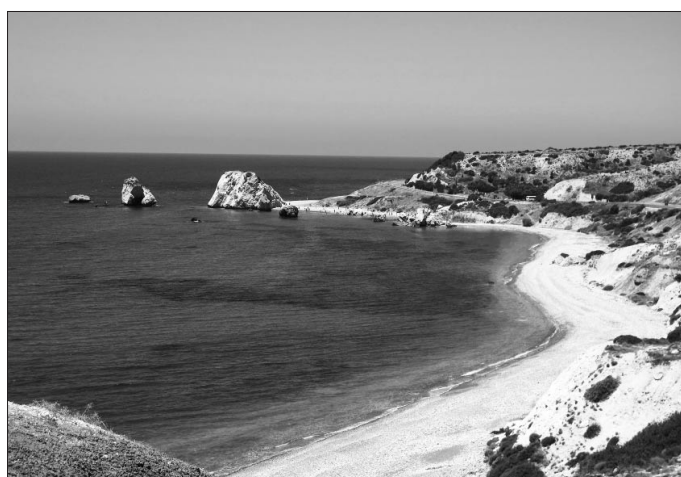
Nem kell nyárig várni, ha Ciprus az úti cél. Március elején már kellemes tavaszi időjárás van, sok napsütéssel, húsz fok körüli hőmérséklettel. A bátraknak egy kis tengeri úszással, a kultúrát, gasztronómiát kedvelőknek pedig tartalmas és kellemes kikapcsolódással telhet a szigetországi kiruccanás.

■ PATAKY ISTVÁN (LIMASSZOL)

Olyan elégedett arccal sétáltak Páfosz gyönyörű kikötőjének sétányán a rövidnadrágos brit nyugdíjasok, hogy elszégyelltem magam állig begombolt dzsekimben a halászvendéglő teraszán. Egyébként a derék angoloknál merészebbek is voltak. Egy orosz turista tempósan szelte a habokat, pedig a víz nem volt melegebb tizenöt fokosnál. Az angolok és az oroszok egyébként imádják Ciprust. A brit gyarmati múlt miatt egyfajta nosztalgia is motiválja az angolokat, de a fő ok mégiscsak a napfény. A britek közül sokan nemcsak egy-két hétre érkeznek a szigetre, hanem házat vesznek itt, így második otthonukként tekintenek Ciprusra. A falvakban járva könnyen találkozunk olyan jelenettel, amikor a helyi kocsmá teraszán kizárólag angolok és oroszok iszogatnak. Egyre több olyan óvodára van igény Nicosiában, ahol orosz

nyelven is beszélnek a gyerekekkel. Páfosz és környéke külön is megér egy hetet. Változatos szálláshelyek, homokos és köves strandok, remek ételek várják a turistákat. A településhez közeli Curium amfiteátrumát kár kihagyni, de a város leghíresebb nevezetességei a mozaikok, amelyeket eredetileg a III. században helyeztek padlóra római nemesek. Az elsőt 1962-ben fedezték fel. A mozaikokat Dionüszosz nevéhez kapcsolják. Érdemes ellátogatni a királysírokhoz, a Krisztus előtti III. századból fennmaradt építmények lenyűgözők, ráadásul az ezeket rejtő parkból remek kilátás nyílik a tengerre. Páfoszt egyébként Aphrodité városaként emlegetik, mivel a mitológia szerint a település közelében található Aphrodité-szikla mellett született (emelkedett ki a tengerből) az istennő.

A legenda szerint teliholdas éjszakán érdemes körbe is úszni a sziklát, mert ezzel örök fiatalságot és szépséget biztosíthatunk ma-

Aphrodité sziklájához a turisták többsége ellátogat FOTÓ: EUROPRESS/AFP/PATRICK BAZ

gunknak. A Páfosz környékén lévő hangulatos, régi falvak sokaságából legalább néhányat érdemes megnézni, számos templom őriz középkori freskókat. Cipruson kifejezetten jó az autóbussos közlekedés. A város központjából gyakran indulnak minden irányba járatok, a jegyárak alacsonyak. Ha a látogatás közben megéhezünk, próbáljuk ki a Ta Mbania éttermet a páfosi kikötő központi helyén, a vendéglő Ciprus legjavát adja halételekből, igaz, magyar zsebk-

kissé magas árakon. Az éttermi napi menü 10-12 euró, a sör ára 3-4 euró, míg a kávé ára 1,40-2 euró között mozog. A pincérek amúgy készségesek, s nem csak itt. Átvetés kísérletét nem tapasztaltuk, angolul majd mindenki beszél, ami nem annyira meglepő egy olyan országban, ahol a bal oldali közlekedést máig átmentették a brit gyarmati időkből. Ez utóbbi okoz egy kis gondot az autót bérlő turistáknak, de még a gyalogos is zavarban van, hiszen átkelésnél automa-

tikusan balra néz, és máris indul – életét kockáztatva. Limasszol – Ciprus második legnagyobb városa Nicosia után – igazi turistaparadicsom. Széles plázsok, kilométereken át tartó szállodasor, régi, történelmi központ és látványosságok sokasága. Meg persze itt is végeláthatatlan vendéglők, tavernák. Érdemes kipróbálni az úgynevezett mezét, ami ízelítőt ad a sziget mediterrán gasztronómiájából. Mindenből egy kisebb, nagyobb adag, összesen akár tizenöt-húsz ételt felsorakoztató menüről is szó lehet – egy árban. Általában húsméze és halmeze közül lehet választani, de kötelező megkóstolni a tenger gyümölcsei mellett a kecske- és juhtejből készült lágy halloumi grillezett sajtot, a mousakát (darált hússal töltött tészta). Külön ajánlom a limasszoli Karatelo vendéglőt, a szép berendezés mellett sajátos hangulatot ad a nyitott konyha, ahol faszélen sütik a húsokat, s nyárson forog a bárány.

Ha a tenger melletti sós levegőre ráununk, irány a hegyek! Meglátogathatjuk például Omosodost. Az élő múzeumnak is beillő régi falu Limasszoltól 42 kilométerre található, és a térségbeli borterme-

lő falvak egyfajta központja. Hangulatos borpincék, kis kávézók macskaköves utcákkal, narancsfák, virágokkal díszített házak. Mesebeli település. A Geoges nevű pékségben kifejezetten olcsón lehet keleties édességeket vásárolni. Érdekes úti cél a főváros, Nicosia. Nemcsak a várost kettészelő fal, illetve határvonal, hanem egyebek mellett a régészeti leletek miatt, amelyeknek Ciprus legrégebbi és legnagyobb múzeuma ad otthont tizennégy kiállítóteremmel. Ha madártávlatból akarjuk körbenézni Nicosiát, menjünk fel – liffel – a Ledra obszervatórium tetejére, fantasztikus a kilátás.

S ha már madártávlat, Ciprusra olcsón lehet reptülni, a Wizz Airnek és Ryanairnek egyaránt vannak járatai a szigetországra, olykor nagyon kedvező áron. Akinek gondja van a fapados légitársaságokkal, Bécsből választhatja az Austrian Airlineset. Ciprus gyakorlatilag a turizmusból él, kormányzati szinten összehangolt stratégiával igyekeznek mindent megtenni a minél több látogató odacsalogatásáért. A jelek szerint mindezt kifejezetten sikeresen teszik, a sziget télen-nyáron kedvelt úti cél.